

MEDYA-SİYASET İLİŞKİSİNDE ETİK ÇERÇEVE*

Öğr. Gör. Nida Sümeyya ÇETİN**

Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi: 21.10.2019

Kabul Tarihi: 21.11.2019

Özet

Medyanın siyasi içerikli gündemde yönlendirici olarak üstlendiği rol ya da medya aracılığıyla toplumsal hareketlerin siyasi arenaya taşınması ve tartışmaya açılması, medyanın siyasete yönelik yönlendirici rolünü bir kez daha tartışmaya açmıştır. Ancak bu noktada yoğun gündem içerisinde önemli ikinci plana düşürülmek istenen “etik” konusu, medyanın etik anlamda nasıl bir konumda olduğunu ve normalde medyanın etik anlayışının ne olması gerektiğini sürekli tartışmaya açmaktadır. Etik açıdan sorunlu bir gündemin ülke siyaseti üzerine kurulmuş olması ise tartışmayı bir adım ötesine taşımış ve medyanın siyasi işlevinin sınırları konusunda var olan durumun kabullenme ve normalleştirme sürecinin hızla işletilmek istendiğini gözler önüne sermiştir.

Medyanın etik ve siyasi işlev misyonuna atıfta bulunmak adına yürütülen bu çalışmada; yazılı basının etik ve siyasi işlev anlamında olaylara ve durumlara karşı sergilediği refleksi, haber söylemleri vasıtasıyla nasıl oluşturduğunu ortaya koymak amaçlanmaktadır. Zira sosyal medyanın gündelik hayatı tartışmalı bir şekilde doğrudan etkilemesinin yanı sıra eskisi kadar olmasa da gazetelerin de manşetleri ile yumuşak bir güç sergilediği gözlemlenmektedir. Çalışmada ayrıca etik ve siyaset kavramlarının içeriği üzerinden medyada ve siyasette ortak sorunlu alanların açıklanmasına önem verilmiştir. Çalışma çerçevesinde; Gezi Parkı eylemleri üzerinden ana akım ve eleştirel medyayı temsil eden iki gazetenin haber söylemleri gerek etik açıdan gerekse de içerik bakımından, eleştirel söylem analizi metodu ile incelenmiştir. İncelemede; gazetelerin iktidar bağlamında söylemlerinin siyasi ortamlara doğrudan müdahale içerdiği, haber içerisinde taraf belirten siyasi söylemlerin sıklıkla yer aldığı ve etik anlamda negatif içerik barındıran söylemlere, yer yer başvurulduğu gözlemlenmiştir.

***Anahtar Kelimeler:** Etik, Siyaset, Medya, Gezi Parkı Eylemleri.*

THE ETHICAL FRAME IN THE RELATION BETWEEN MEDIA AND POLITICS**Abstract**

The question of "ethics" of which importance is desired to be decreased to the second plan in the intense agenda at this point, continually raises the question of what the media is in moral terms and what the media's ethical understanding should usually be. The fact that an ethically problematic agenda was based on the politics of the country took the discussion one step further and revealed that the adoption and normalization process of the current situation regarding the limits of the political function of the media was intended to be operated rapidly.

In this study conducted with the intention of contributing to the role of ethical and political function of the media; it is intended to show how the written press produces the representation of events and circumstances in terms of ethical and political functions through news discourses. Besides influencing the daily life directly, it is observed that social media possesses a soft power with the headlines of the newspapers, though not as much as it used to be. In the study, it was also attached importance to explain common problematic areas in media and politics through the content of ethics and politics concepts. Within the framework of the study; the news discourses of the two newspapers representing the mainstream and critical media through the Gezi Park protests were analyzed using the critical discourse analysis method in terms of both ethics and content.

* Bu çalışma, Prof. Dr. Mustafa Yağbasan'ın danışmanlığında 2015 yılında hazırlanan “Basın Kuramları Çerçevesinde Medya Siyaset İlişkisinin Etik Açısından İncelenmesi: Türkiye Örneği” adlı Yüksek Lisans tezinden türetilmiştir.

** İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü- nida.cetin@inonu.edu.tr

In the research; it was seen that the discourse of newspapers in the context of power involved direct intervention in political contexts, frequent political discourses in favor of some parties were seen in the news, and from time to time discourses with ethically negative content were used.

Key Words: *Ethics, Politics, Media, Gezi Park Protests.*

Giriş

Medya ve siyaset, iki ayrı bilim dalının kapsamına giren olgulardır ve her iki olgunun aralarındaki kuvvetli ilişkiden ötürü, toplumsal değerler ışığında bir takım kural, ilke ve yaptırımlara ihtiyacı vardır.

Bu kapsam dâhilinde, teknolojik açıdan hızlı bir süreci aktif bir şekilde yaşayan medyanın, siyasi alandaki konumunda da paralel bağlamda bir takım değişkenliğe ve yeni aktörlerin yer almasına sebep olmuştur. Bu değişkenlik ise kamu görevi ifa eden medyanın asli görevlerini yerine getirirken gerek siyasi gerekse de sermaye güçleri tarafından suiistimal edilmesine neden olmuş, kendi yapısından kaynaklanan ve itibarını sarsan bir yapı kazanmasına sebep olmuştur.

Medyanın bu olumsuz çerçeveden kurtulması ise birtakım yaptırımları, sorumlulukları yerine getirmesi ve dünya üzerinde genel kabul gören ve ülkemizde de medya denetim kurulları tarafından belirlenmiş olan prensipleri yerine getirmesi ile mümkün olabilir. Basın özgürlüğü sadece devlet tekeliyle değil, kitle iletişim araçlarının yapısal problemlerini aşmasıyla mümkün görünmektedir.

Etik anlayış, bireysel ve kurumsal manada önem taşıdığı gibi toplumların varlığı ve geleceği açısından da önemli bir konuma sahiptir. Toplumsal açıdan varlığı kritik eşikte olan medya etiği, belli bir toplumsal sisteme bağlı olarak kitle iletişim araçlarının ahlaki açıdan düzeltilmiş eylemleri, etik açıdan problem bulunan kararlarda yönlendirmenin yapılması, toplumsal ya da medya sisteminin hukuki, siyasi ya da ekonomik şartlarının çerçevesi gibi kalite standartlarının oluşturulması için tüyolar aktarır. Çünkü her bir toplumsal sistem insanların çoğu tarafından önemli ve eyleme yönelik olarak bulunan ortak değerler aracılığıyla ayakta durmaktadır (Röben, 2013: 11).

Bu çalışmada, medya ve siyaset sahasının ortak konusu olan etiğin genel çerçevesi, etik değerlerin ne olması gerektiği ve başlıca sorunları ele alınmaya çalışılmıştır. Medya ve siyaset açısından etik konusunun tartışıldığı bir gerçek olmakla beraber kimi zaman gözden düşürüldüğü ve zamanın genel uygulamaları ve yargılarının etik konusuna baskın geldiği görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, aslında etik konusunun medya ve siyaset alanında öneminin hiç yitirilmemesi gerektiğini hatırlatmak ve etik değer ve yargıların medya ve siyaset ilişkisinin temelini oluşturduğuna dikkati çekmektir. Bu çerçevede; toplumsal olaylar nezdinde varlığını daha güçlü hissettiren medya- siyaset ilişkisinin, haber diline yansımalarını ve haberde kullanılan söylemlerin içeriğini analiz etmek için eleştirel söylem yöntemi kullanılmıştır. Van Dijk tarafından gerçekleştirilen bu yöntem aracılığı ile Gezi Parkı eylemlerinin iktidarı destekleyen ve muhalif olan gazetelerde yer alan ilgili haberlerde etik sınırlarını aşan dilin kullanılıp kullanılmadığı ve eylemlere yönelik söylemlerin yapısı incelenmeye çalışılmıştır.

1.Etiğin Tanımı

Etik kavramı, doğrudan ahlak kavramıyla açıklanamamakla beraber “Ahlâk” bütünlüğü içerisinde şekillendirilmiş ve belli bir topluluğun içinde yerleşmiş olan davranışlar, ilkeler ve değerler ile ilgili bütün bir sisteme gönderme yapmaktadır.

Mesleklerin ahlâk anlayışları bağlamında değerlendirildiğinde ise meslek sahiplerinin, mesleklerini yapma edimleri hakkındaki kuralları ve fikirleri içeren bir sistem anlamına gelir (Evers, 2010: 47). Etik kavramı, bilimsel inceleme açısından ele alındığında ise, normların oluşumu ve kullanımını hakkındaki bilimsel çalışmalar anlaşılmaktadır.

Sıklıkla ahlakın tanımıyla açıklanmaya çalışılan etik ile ilgili kavram kargaşasını gidermek adına birtakım farklılıklar ortaya konulmuştur. Schicha'ya göre (2010: 10); 'Ahlak' kavramı, davranışı yönlendiren normları temsil ederken, 'Etik', ahlak felsefesini özellikle de ahlaki normları ve bunların açıklamalarını içeren "Ahlakın Tepki Teorisini" yansıtmaktadır. Özetle etik iyi ve adil davranışlar için genel kuralları açıklamaktadır.

Etik, hayatın tüm alanlarını ahlaki değerler çerçevesinde düzenlemek ve ahlaki değerlerle, davranışlarla ilgili sorunlara açıklık getiren çalışmaları incelemekle beraber ahlaksal olanın özünü ve temellerini araştırır ve insanın kişisel ve toplumsal yaşamındaki ahlaksal davranışlar ile ilgili sorunlarını ele alır (Atatunç, 2006: 11).

1.1. Medya Etiği

İletişim Bilimlerinin disiplinler arası ortak çalışma konularından biri olan etik, medyanın siyaset ile olan karmaşık ilişki ağının somutlaştırılması ve sadeleştirilmesi açısından önemlidir. Ülkemizde siyasetin yanı sıra medyanın gündelik hayatla ilgili haberlerinde sıklıkla yaşanan etik ihlallerinin güncelliğini koruduğu göz önüne alındığında, konunun kuramsal çerçevelerin ışığında pratik çözümler dâhilinde tartışılmasının sonuç getirmesi olası görünmektedir.

Medya etiğinin tanımı, genel bir ahlak anlayışı çerçevesinde yapılmaktadır ve disiplinler bir çalışma sonucunda medya çalışanları için evrensel bağlamda belirlenmiş olan sınırları barındırmaktadır. Fakat birbirinden farklı kültürlerin taşıdığı evrensel değerler ve ahlaki tavır-davranışlar için genel bir açıklama yapılamayacağı (Almagor, 2001: 124) altını çizmekte yarar vardır. Toplumdan topluma değişen yönetim tarzı, siyasi algı, toplum geleneklerindeki farklılıklar medya etiği tanımında da tırnak işareti açma ihtiyacını doğurmuştur.

İrvan (2005: 62), medya etiğini şöyle açıklamıştır: "medya mensuplarının ve de gazetecilerin görevlerini icra ederken, uymak zorunda olduğu ahlaki değer ve normlar bütünlüğü medya etiği olarak adlandırılır ve etik ilkelere medya organı değil, medya çalışanları uymak zorundadır."

Medya etiği, etiğin alt dallarından olan uygulamalı etik alanı içerisinde açıklanır. "Uygulamalı Etik" anlayışı, medya etiğiyle ilgili olarak kitle iletişim araçlarının işleyişi, daha özeldir ise kitle iletişim araçları yoluyla yayılan enformasyonla ilgili olarak ortaya çıkan sorunlu durumlar hakkında sistematik bir düşünme biçimini önerir (Evers, 2010: 46).

Almanya'da medya etiği üzerine yaptığı çalışmalarıyla tanınan Christian Schicha (2003: 45) ise medya etiğini, "medyanın iletim sürecine katılan bireylerin, meslek gruplarının ve branşların kendilerine düşen etik sorumlulukları yerine getirmesi, kamuoyuna karşı sorumluluklarını ise göz önüne almaları için, medya sunumu, dağıtımı ve üretimi esnasında geçerli olan işlevlerle ilgili kurallar formüle etme ve kurma ödevi" olarak betimlemiştir.

Söz konusu bu sorumlulukların içeriğinin medyanın etik anlayışı çerçevesinde belirlenmesi ve etiğe uygun eylemlerinin tanımlanması için gerekli görülen şartları içerisinde barındıran beş farklı katman tanımlanmıştır (Schicha, 2010: 35-36):

1. Meta etik¹ kısmında, medya etiğinin (özgürlük, sorumluluk gibi) temel prensipleri tartışılır.
2. Medya politik kısmında medya sistemleri ve medya kuruluşlarının organize olduğu çerçeve belirlenir. Bu noktada bilgi edinme hürriyeti ve şahitlerin vazgeçme hakkının açık olup olmadığı kurala bağlanır.
3. Organizasyon kısmında çıkar merkezli basın özgürlüğü çerçevesinde her bir medya kuruluşunun harekete geçmesi ve vazgeçmesi yer almaktadır.
4. Meslekle ilgili kısımda ise gazetecilik eylemleri ve kapsamını yönelik genel normatif talepler formüle edilir.
5. Son kısım olan bireyle ilgili aşamada ise her bir gazeteci ve alıcının eylem faaliyet alanları ve biçimlendirme seçimleri bulunmaktadır.

Medya etiği şüphesiz medya sistemine ve toplumun geri kalanıyla ilişkisine bağlıdır ve bunlardan kaynaklanır (Pattyn, 2000: 69).

Bu koşullar altında gerçek manada bir medya etiğinden söz edebilmek için dört tane temel unsur söz konusudur (Duran, 2005: 122):

Bunlardan birincisi, düşünce ve ifadede gazetecilerin özgür olmasıdır. İkincisi basın özgürlüğünün gerçekleşebilmesi için haberin özgür bir şekilde oluşabilmesi ve habere özgürce ulaşabilmenin sağlanmasıdır. Üçüncü olarak da haberin temel değeri olan gerçek ve doğru haberin üretilmesi sayılır. Son olarak insana saygı çerçevesinde mahremiyet ve özel hayata saygı duymak ve korumaktır.

1.2. Medya Etiği Çerçevesinde Medyanın Sorumluluğu

Medyanın tüm kamuoyu için sorumluluktan ibaret olduğu fikri yurttaşlar özellikle gazeteciler arasında kabul edilir (Pattyn, 2000: 78). Medyada Basın Konseyleri ve Derneklerinin hazırlamış olduğu etik kodlar, tüm medya çalışanlarını ilgilendirse de özellikle gazetecilerin haber aktarma ve haber toplama görevlerinden dolayı, kodların uygulamasında daha dikkatli olmaları beklenmektedir.

Bu bağlamda bilgilendirme sürecinde, haberlerle beraber kendi fikirlerini de alıcılarına aktaran medya mensupları ile ilgili ortaya önemli bir problem çıkmaktadır. Problem, bilgilendirme sürecinde bir sapmanın söz konusu olması halinde halkın bunun doğrulama imkânının olmamasıdır. Olayların gerçekleri hakkında aktarma yapan medyaya bu yönde büyük ahlaki sorumluluk düşmektedir (Encabo, 2014: 349).

Özellikle siyaset arenasında, gazete ve televizyon muhabirleri ile sıkı ilişkiler yürüten siyasetçilerin, kitle iletişim araçlarını menfî kullanımları ve diğer siyasi kurumları rencide eden yayınları teşvik edebilmeleri açısından etik kodlarla sınırlamaların getirilmesi zorunludur.

1.3. Başlıca Medya Etik İlkeleri

Medya etiği çerçevesinde değerlendirildiğinde, özellikle gazetecilerin misyonunun, günlük hayata yönelik bilgi aktarma ve aktardığı bilgilerle okuyucu kitlesinin karar verme sürecini etkilediği göz önüne alınırsa (Lambeth, 1986: 54), bazı basın ilkelerinin ön plana

¹ Meta etiği diğer etik dallarını içeren bir kavramdır ve etik yaklaşımların ne'liğine, nasıl olması gerektiğine dair kapsamlı tartışmaları içerir. (bknz. Kanlıoğlu, A., Alanka, Ö. (2013). Meta Etik Bağlamında Medyayı Düşünmek, Yeni Düşünceler Dergisi, Sayı.7, 113-123.

çıkarılması ve medya etiği açısından tartışılması kaçınılmazdır. Bununla beraber öne çıkan bazı basın ilkelerinin anlaşılması bakımından açıklanması yerinde olacaktır.

1.3.1. Gerçeklik ve Doğruluk

Medyanın yapısından dolayı farklılaşan bir iletişim süreci yaşanmaktadır. Toplumun “enformasyonelleşmesi” olarak da adlandırılan bu süreçte vatandaşlara sunulan enformasyon çeşitlendikçe, bu enformasyonu sağlayanların, izleyicinin dikkatini çekmesi giderek güçleşmektedir (Evers, 2010: 53). Verilen enformasyonda gerçeklik ve doğruluğun tespiti yani bilginin doğruluğu, uygun araştırma ve doğrulamalar ve güvenilir veriler sonunda ve olayın olduğu andaki gerçeğe bağlı kalarak tarafsız değerlendirilmesiyle anlaşılır (Demir, 2006:285). Bu durumda gerçeklik ve doğruluk ilkelerinin medya mensupları tarafından kullanılma tarzı da alıcıların enformasyon çeşitliliği arasında seçimlerini önemli derecede etkilemektedir.

1.3.2. Nesnellik (Objektiflik)

Nesnellik bir durum veya olayda çarpıtmadan ya da öznel değer vermeksizin uyumun sağlanmış olmasıdır. Nesnellik gazetecilik sunumu anlamında gerçeği olduğu gibi veremez. Gazeteciler bilinçli ya da bilinçsiz bir görüşü tutar ve nesnelligi habere stratejik olarak döşenir (Burkhardt, 2009: 88).

Nesnellik, uygulama açısından problemlili olan ilkeler arasında bulunmaktadır. Haberin nesnellik ve gerçeklik iddiasının açıklığa kavuşturulması ve bu ilkelerin hayata geçirilmesi medya muhabirleri açısından bazı sorumlulukları zorunlu kılmaktadır. Bu durum sonucu muhabirlerin, kendi öznelliğini gizlemek ve haberin nesnel olduğunu vurgulamak için, birtakım anlatsal stratejiler geliştirmesine yol açmıştır (Dursun, 2005: 78).

Haber çalışanları yönünden nesnellik, altı öğeden oluşur. Bunları şöyle sıralamak mümkündür (Tokgöz 2003, akt. Göker, vd., 2009: 239):

1. Bir sorunun farklı yönlerini sunarken dengeli ve tarafsız olma.
2. Haber yazarken kesinliğe ve realizme uyma.
3. Haberde tüm ana geçerli noktaları sunma.
4. Yorum ile olguları birbirinden ayırma.
5. Yazarın kendi tutumu, yorumu veya katılımının etkisini azaltma.
6. Aykırı, yanlı olma ve hınç alma amaçlarından kaçınma.

1.3.3. Eleştirel Sınırların Korunması

Medya, olay ve olguları sorgularken toplumu aydınlatmak ve yönlendirmek adına eleştiri ve yorum yapabilmektedir. İletişim Bilimleri açısından değerlendirildiğinde eleştiri fonksiyonuna işlerlik ve misyon yüklediği görülecektir. İletişim Bilimleri açısından medya eleştirisi, bireyin belirli değerleri ve kurallarından dolayı ortaya çıkan nesnel ve öznel kriterlere bağlı olarak değerlendirme yapmayı amaçlayan bir yetkiyi ifade etmektedir. Bu süreç tecrübe, gözlem, keşif yoluyla kazanılmış olan medya alanında edinilen bilgiyi zorunlu kılmaktadır (Ganguin, 2004: 3).

1.3.4. Kişilik Haklarının Korunması

Bir haber, toplumsal bir olay üzerine yapılabilecek olası yorumlardan bir seçme yapmak zorundadır (Edgar 1998, akt. Göker vd., 2009: 240).

Mesleki sınırlılıklardan biri alıcıların pazar payı olarak görülmesinin önüne geçilmesi ve ticari kaygılardan dolayı izleyici kitlesinin genişliği (Encabo, 2014: 349) yerine kalitesinin artırılmasıdır.

1.4. Siyaset Etiği

Siyasetin tamamlayıcı unsurlarından biri olan siyaset etiği, siyasetten ayrı olarak kurgulanmış olan sorumluluklar ve yükümlülüklerin ele alındığı (Schäfer ve Mönter, 2013:7) bir alan olarak tarif edilir. Siyaset etiği sürdürülebilirlik açısından medya etiği ile karşılaştırıldığında, siyaset alanında sorumluluğun daha ağır ve kanuni açıdan bağlayıcılığı olduğu anlaşılmaktadır. Bu sebepten dolayı siyaset etiğinden ve sürdürülebilirliğinden söz edebilmek için her şeyden önce devleti oluşturan tüm erklerin- yasama, yürütme ve yargı-etik davranış ilkelerine bağlı olması (Yüksel, 2010: 11) gerekmektedir. Siyaset etiği, halkı harekete geçiren ve endişe veren savaş ve barış gibi en hassas dönemlerde çıkan büyük problemler sonucu ortaya çıkan bir öğretilerdir. Bu öğreti, aynı zamanda siyasetçileri haberleştiren gazeteciler gibi siyasetçilerin de günlük davranışlarının yönergesi (Schäfer ve Mönter, 2013: 9) durumundadır. Söz konusu etik kurallar siyasetin işleyişini belirlemekle kalmamakta, kamuoyu, medya, sivil kuruluşlarla olan ilişkisini de düzenlemesi açısından önemli rol oynamaktadır.

1.5. Medya-Siyaset İlişkisinin Etik Yönden İncelenmesi

Kutuplaşma ve siyasi gerginliğin sürekli arttığı global ortamda, en tartışmalı olan durumlardan biri de medya ve siyaset arasında yaşanan etik bazlı tartışmadır. Özellikle ülkemizde medyanın siyasi tutumlarını rahatça sergilemesi ve medyanın çıkarlar dünyasına kurban verildiği bir dönemde, medya siyaset ilişkisinde medyanın mülkiyet yapısındaki değişimler, medyanın hükümetle ilişkilerini etkilemiş, oluşan medya kartellerinin aslında şirket kazancını arttırmak için siyasal baskılar yapan bağımsız güç merkezleri (Curran, 2014: 144) haline gelmelerine sebebiyet vermiştir.

1.5.1. Medyanın Siyaset Üzerindeki Etkisi

Medya ortaya atılan önemli iddiaları, tam, objektif ve anlaşılır şekilde aktarmak ve çeşitli görüş açılarını dile getirmek zorundadır. Bu noktada bağımsız iletişim, eleştirel bir kamuoyu oluşumu açısından gerekli olan irade ve karar gelişimini kamusal süreç içerisinde yapılandırmayı, demokrasinin bir parçası olarak garanti eder (Schicha, 2003: 44). Bu çerçeveden bakıldığında, bir nevi demokrasinin toplum adına denetleyicisi sıfatıyla hareket eden medyanın; ekonomik, siyasal, sosyal tüm çevrelerle eşit bir mesafede durması ve işlevlerini objektif bir şekilde yürütmesi beklenmektedir.

Günümüzde siyaset medya üzerinden kurgulanmakta, siyaset dünyası medya tarafından üretilmekte ve sunulmakta; eğlenceye dönüştürülmekte, imaja dayalı şekillendirilmekte, sembolik ve törensel boyutla ele alınmakta, kişiselleştirme, basitleştirme, dramatize etme yöntemleriyle gösteriye dönüştürülmektedir (Çebi 2002, akt. Damlapınar, 2008: 191).

Medya yalnızca siyaset hakkında bilgi iletmekle yetinmemekle beraber siyasetin sahneye konulmasındaki temel kural, ölçüt ve yöntemleri de belirlemektedir (Çebi, 2002:28). Sonuç olarak medyanın siyasi aktörlere sunduğu imkanlar dâhilinde denilebilir

ki, medyanın işleyiş mantığı siyasetin işleyiş mantığı üzerinde egemenlik kurmuş ve böylece siyasetin inşa edilmesi sürecinde medya, aktif rol almıştır (Çebi, 2002: 28).

Geleneksel medyanın (özellikle gazeteler ve dergiler) gücü ve büyüklüğü önemli ölçüde ticari anlamda büyümeyle birlikte arttı ve basında yoğunlaşma sürecine girildi. Yapısal bir değişikliğe giden medyanın, hacmi ve gücü artarken, giderek daha küçük bir grubun denetimine girmeye başladı (Evers, 2010: 51). Medyadaki bu gelişme, etkileşimde olduğu diğer alanlarda da ister istemez değişimlere sebep olmuştur.

1.5.2. Medyanın İktidar Üzerinde Denetim Rolü

Kitle iletişim araçları, her ne kadar siyasi erk gibi hukuki dayanaklara başvurarak iktidarı denetleme yoluna gitmese de yaptığı yayınlarla siyasi erklerin sistemini kontrol etmekte halkı ilgilendiren süreçler hakkında bilgilendirme yapmaktadır.

Bağımsız bir demokraside özgür medya halkın politik düşünce yapısını etkileyecek fonksiyona sahiptir. Bu fonksiyon, medyanın bilgilendirme yapmasıyla ve halkın politik sorunlarla ilgili kendi düşüncesini gerçek bilgiye dayandırmasını sağlamak amacıyla yapılan bilgilendirmeye erişme imkanına bağlıdır (Donges ve Branahl, 2011).

Bu açıdan ele alındığında, medyanın öncelikli görevlerinin başında bilgilendirme yapmak için halkı yönlendirecek haberleri seçmek, oluşturmak, bir araya getirmek ve yorumlamak gerekmektedir.

Medya siyasi temsilciler ile halk arasında köprü vazifesi gördüğünden dolayı iktidar sahiplerine karşı gizli tutulan ve kritik konumda olan bilgiyi yayarak bir denetim fonksiyonu görevini icra etmektedir. Bu denetim fonksiyonundan dolayı medya dördüncü güç ya da demokrasinin bekçi köpeği olarak adlandırılır (Donges ve Branahl, 2011).

Ayrıca yetkiyi kötüye kullanma, keyfi uygulama ve rüşveti ortaya çıkarma gibi bir denetim fonksiyonunu da üstlenen medya, bu gücüyle aynı zamanda şiddetin tanımını ve insani değerlerin yaralanmasını önleyen bir medya etiğine yönlendiren medya yapımıcısının sorumluluk bilincini teşvik eder (Pötsch, 1995: 51).

Medyanın denetimler sonucunda iktidar üzerinde müdahalesi iki şekilde gerçekleşmektedir (Eyüpoğlu, 1999: 50-53) :

a. Açıktan Müdahale Eylemi: Açıktan müdahale eylemi, ya toplumdan gelen taleplerin iletilmesi hususunda iktidar unsurlarını bilgilendirir, ya kurum veya kuruluşlar arası görüşmelerle ilgili kamuoyunun görüşlerini alma ve alınan kararları benimsetme aşamasında 'Danışma-Görüşme Yolu'nu devreye sokarak ya da iktidar ve iktidar unsurlarına karşı gerek çıkarların tehlikeye girmesi anında gerekse de halk adına gerektiği durumlarda 'Tehdit Yönetimi'ni kullanarak gerçekleşmektedir.

b. Kapalı Müdahale Eylemi: Darbeler ve politik süreçlerde medya patronlarının ve medyada sözü geçen kişilerin kapalı kapılar ardında iktidarla masaya oturması ve iktidara müdahalesi, 'Kapalı Müdahale Eylemi'nin yöntemlerinden biridir.

Medya iktidarın toplumla arasındaki bağ olma özelliğinin yanı sıra toplum adına iktidar icraatlarını takip ederek enformasyon görevini yerine getirir. Özelde ise medya kendi ticari ve reklam kaygılarından dolayı da iktidarla yakın ilişkide olarak çıkarlarını güvenceye alacak denetim aktivitelerinde de bulunabilmektedir.

1.5.3. Medyanın Siyaset Üzerinde Etik Sorumluluğu

Medyanın özellikle siyasi kurum ve aktörlerden bağımsız bir sorumluluk içerisinde toplumu yönlendirmesi ve bilgi edinme hakkını objektif bir şekilde karşılaması beklenmektedir. Fakat demokrasi denetimi gibi iddialı bir söylemin arkasındaki medya, bazen çıkar ilişkilerini ön planda tutabilmekte ve büyük işletmelerin ve kamu otoritesinin kontrolü altına girebilmektedir (Şimşek ve Uğur, 2008, akt. Güllüpunar, 2011: 198). Özellikle Liberal kuram akımının da etkisi ile medyada mülkiyet edinme hakkı, siyasi erkânla aradaki mesafenin gitgide kaybolmasına ve etik sorumlulukların arka plana itilmesine neden olur. Bu durumda toplum, birçok anket sonuçlarında da belirtildiği üzere (örneğin Kadir Has Üniversitesi, Türkiye Sosyal ve Siyasal Eğilimler Araştırması- 2013) refleks olarak siyasal kurumlara ve medyaya güvenmemektedir.

Medya, 'Basın Etik İlkeleri' olarak belirlenen ilkelere özellikle toplum ve diğer kurumlarla olan ilişkilerini düzenlemek için ihtiyaç duymaktadır. Özellikle etik kurallar arasında ilk sırada yer alan 'Doğruluk' ve 'Dürüstlük' ilkesi gerek toplum gerekse de diğer tüm kurumlar, özelde ise siyasi kurumlar için bir ihtiyaçtır. Çünkü basın meslek ilkeleri siyasi otorite, kamuoyu ve meslek çalışanlarının güvenini sağlamak zorundadır (Banar, 2013: 10).

Medya, gerek toplum ve kurumlarla olan ilişkilerinde ve gerekse de toplumun kurumlarla olan ilişkilerinde etkin rol oynamak ve bu ilişkileri düzenlemek için birtakım ilkeler geliştirmek ve uygulamak zorundadır. Etik prensipler etrafında belirlenen bu ilkeler ise, medyanın genel olarak yerine getirmek zorunda olduğu normatif ödevler esas alınarak belirlenir. Belirtilen bu normatif esaslar genel olarak şu şekilde sıralanmıştır (Schicha, 2003: 44):

a. Bilgi Aktarma Fonksiyonu: Kitle İletişim Araçlarının en temel fonksiyonudur. Alıcıların algıları ve bilinci aktarılan bilgiye göre şekillendiğinden, bağımsız ve doğru bilginin aktarılması önemlidir.

b. Kamusal Söylem İçin Önemli Konuların Hazırlanması (Gündem Belirleme): Siyasi, ekonomik, sosyal haberlerin sentezini yapmak ve insanların ne hakkında düşüneceğinin zeminini hazırlamak, medyanın diğer önemli fonksiyonudur.

c. Eğitim ve Sosyalleştirme Fonksiyonu (Değer Aktarımı): Kültürel değerlerin aktarma ve toplumsal bilinçlendirmeyi artırma ve bunu ahlaki prensipler çerçevesinde yerine getirme fonksiyonudur.

d. Entegre Etme Fonksiyonu (Ortak Hedef Arama): Medya; özellikle farklı ırk, dil, kültürlerden oluşan bir toplumsal yapıda ortak paydalar çıkarma ve aynı kaygılar etrafında birleştirme güdüsü taşır.

e. İlişki Fonksiyonu (Düşünce İnşası): Medya; bireyler ve toplumlar arası ilişkileri düzenlerken, bireylerin düşünce sisteminin inşasına da destek olur. Tarafsızlık ve dürüstlük ilkesi etrafında objektif yayın yapma bu noktada daha fazla önem ve sorumluluk gerektirmektedir.

f. Telaffuz Fonksiyonu (Bütün Toplumsal Güçlerin): Medya politik sistemlerle ilgili halkı bilgilendirmek, halkın istek ve taleplerini siyasi güçlere iletmekle görevlidir. Siyasi güçler ise kitle iletişim araçlarını kullanarak düşünce, tutum ve davranışlarını halkın taleplerine göre değiştirmekle yükümlü oldukları gibi, demokrasi gereği medya üzerinden kendilerini halka tanıtmaya hakkına sahiptirler.

g. Eleştiri ve Kontrol Fonksiyonu: Denetleme fonksiyonunu icra ederken eşit mesafede ve ahlaki ilkeler çerçevesinde abartıya kaçmadan eleştirme ve kontrol etme, medyanın önemli bir işlevidir.

Medyanın sorumluluk alanında şekillenen bu fonksiyonlar, etik kapsamında değerlendirilmekle beraber, sadece siyaset alanında değil genel anlamda medya ile temas halinde olan birçok sosyal, toplumsal, bilimsel ve hukuksal alanı kapsamaktadır.

1.5.4. Medya-Siyaset İlişkisinde Başlıca Etik Sorunlar

Toplumsal sorumluluklarının öneminden ve fazlalığından dolayı yasal sınırlamalar kaldırılrsa dahi, gazeteciliğin etiğe olan ihtiyacında herhangi bir değişiklik söz konusu olmamaktadır. Ancak günümüz medyasında, yasaların dışına çıkılmasa dahi yanlışlık, çarpıtma, propaganda, kayırmacılık, ırkçılık gibi birçok etik suç alenen işlenmektedir (Belsey, Cladwick, 2011: 22).

Gazetecilikteki etik sorunlar, “diğer şeyler yanında gazeteci olan ve aracını, gazetecilikle hiçbir ilişkisi olmayan kendi amaçları için kullanan kişiden kaynaklanan sorunlardır.” Gazeteciliğin sorunlarının kaynağı, gazeteciliğin amaçlarıyla ilişkilidir ve bu amaç, “dünyada olup bitenleri bilmemizi olanaklı kılmak; yani olup bitenler hakkında kişinin kendi kanaatini oluşturma temel hakkını kullanabilmesine katkıda bulunmaktır” (Kuçuradi 2000, akt. İnal, 2010: 42).

Medya etiğinde, aksaklıkların en fazla görüldüğü kitle iletişim aracı gazetedir ve özellikle gazetecilerin yaptığı haberler çerçevesinde hataların analizi ve gözlemlenmesi ile eleştiriler sürdürülmektedir. Schicha'ya göre; tartışmalar en fazla aşağıdaki medya fonksiyonları icra edilirken yoğunlaşmaktadır (2003: 45):

1. Basın ürünlerinin yanlışlığı
2. Fotoğrafların manipüle edilmesi
3. Savaş muhabirliğinde sansür önlemleri
4. Önemli kişilerin, felaket ve afetlerde kurbanların kişilik haklarının korunamaması ve zedelenmesi
5. Eleştiri yapılmaksızın sunulan umut dolu haberler

Farklı çalışmalar incelenerek tespit edilmiş sorunların bazıları ise saha içerisinde gözlem ve tecrübeler sonucu elde edilmiş ve doğrudan ilgili mercilerin etik ilkeler arasında saymadığı sorunlardır. Değerlendirme sonucu tespit edilen ve siyaset dâhil birden çok alanda yaşanan genel etik sorunları şunlardır (İrge, 2011: 222-223; Banar, 2013: 9, İrvan, 2005: 69-89):

1. Medya'da hâkim olan dil ve üslup anlayışının yozlaşması ve kirlenmesi sonucu, haberleri ciddiyyetten yoksun bırakarak, popüler kültür metası haline getirmesi ve Kitle İletişim Araçlarının kamusal görev ve sorumluluklarıyla doğrudan ilişkili demokrasi kültürünün topluma entegre edilememesi
2. Yayınların kişi hak ve özgürlüklerine, toplum ahlakına yönelik saldırılar içermesi ve özel hayata yönelik müdahalelerinin yanı sıra şiddet ve cinsellik öğeleri taşıması
3. Aktarılan haberlerde doğruluk sorunu
4. Haber ve yorum ayırımının yapılmaması

5. Haberde reklamcı etkisi ve haber-reklam ayrımı
6. Kişilik hakları, eleştiri sınırının aşılması ve ayrımcılık
7. Haber kaynaklarıyla ilişkiler ve haber kaynağının gizliliği
8. Çıkar çatışmaları
9. Trajik olayların hiçleştirilmesi, trajik olayların sıkça ve sansürlenmeden verilmesi ve toplumun buna alıştırılması

2. Yöntem

Bu araştırma; Türkiye'deki medya ve siyaset arasındaki ilişkinin gazete haberlerine yansıma şeklini tespit etmek amacıyla yapılmış, yöntem olarak eleştirel söylem analizi kullanılmıştır. Haberler, Van Dijk tarafından geliştirilen eleştirel söylem analizi metoduyla Makro ve Mikro yapı çerçevesinde incelenmiştir.

Eleştirel söylem analizi; söylem analizi araştırmalarının bir çeşidi olup, öncelik taşıyan çalışmalarla, sosyal ve siyasal konteks içerisinde yazı ve konuşmalar yoluyla sosyal güç istismarının, baskıcılık ve eşitsizliklerin ortaya çıkarılması, yeniden üretilmesi ve engellenmesidir (Van Dijk, 2001: 352). Bu yöntem aracılığıyla, haberlerde etik açıdan sıkıntılı söylemlerin yanı sıra Gezi Parkı eylemleri ile alakalı söylemlerin iktidar ve muhalefet açısından sorunlu olup olmadığı açıklanmaya çalışılacaktır.

2.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, halkı bilgilendirme misyonunu yerine getirmekle sorumlu kitle iletişim araçlarından biri olan yazılı basın, siyasi güçlerle yakınlaşması sonucu, değişen haber dilini ve siyasi haberlerin üretimi esnasında kullandığı unsurları, haber oluştururken kullandığı kriterleri, haberde kullanılan söylem yapısını ve haberin genel yapısını ortaya çıkarmaktır.

2.2. Araştırmanın Kapsamı ve Örneklemi

Çalışma kapsamında analiz konusu olarak görsel ve yazılı basında geniş yer tutan Gezi Parkı Eylemleri ele alınmıştır. Araştırmada zaman aralığı olarak Gezi Parkı eylemlerinin yoğun olduğu dönemler olan 01 Haziran-30 Haziran tarihleri arasında yayınlanan haberler tespit edilmiştir.

Araştırma örnekleme olarak ulusal basının temel gazetelerinden olan Cumhuriyet ve Sabah gazeteleri seçilmiştir. Gazetelerin seçilmesindeki başlıca kriter, her bir gazetenin belirli kesimleri temsil etmesi olmuştur. Bu çerçevede Cumhuriyet gazetesi eleştirel medyayı, Sabah gazetesi ise ana akım medyayı temsilen ele alınmıştır.

2.2.1 Cumhuriyet Gazetesi

Gezi Parkı eylemlerini destekler mahiyette yayınlar yapan Cumhuriyet gazetesinin haber yapıları bu kısımda incelenmektedir. Haber söyleminde eylemlere açık destek veren gazete, seçtiği başlık ve söylemlerle sıkça iktidar ve emniyet güçlerine karşı negatif söylemlerde bulunmuştur.

A. Makro Yapı

Haberin genel yapısının ele alındığı makro yapı kısmında tematik ve şematik yapı açısından haber söylemlerinin sentezi söz konusudur.

1. Tematik Yapı

Bu kısımda haber manşeti, haber başlıkları, habere giriş ve haberde kullanılan fotoğraflar eleştirel söylem analizi çerçevesinde değerlendirilmiş ve aşağıdaki sonuçlara varılmıştır.

a. Haber Başlıkları

2013 yılında vuku bulan Gezi Parkı olaylarıyla ilgili haziran ve temmuz ayı boyunca Cumhuriyet gazetesinin yaptığı haberler incelendiğinde, gazetenin ideolojik yapısından kaynaklanan tutumunu ve eylemlere bakış açısını haberlere yansıttığı görülmektedir.

Gazetenin haber başlıkları, çoğunlukla ana başlıkları destekler mahiyette olup üst ve ara başlıklardan oluşmaktadır. Başlıklarda olayların aktarılış biçiminden olaylar hakkında belli bir yargıya sahip olunduğu ve ideolojik etkenlerin de etkisiyle sloganik bir yaklaşım sergilendiği fark edilmektedir. Ayrıca haber dilinde açıkça düşman ilan edilen kesimlerle ilgili kullanılan subjektif başlıklar gözden kaçmamaktadır:

01 Haziran- Yok böyle Zorbalık

03 Haziran- Halkla çatışıyor

07 Haziran- Öfkesiyle döndü

12 Haziran- Geziyi bırakmayacağız

27 Haziran- Üst Başlık: Taksim'den yükselen ve Türkiye'yi dalga dalga saran direniş ikinci ayında. Ana Başlık: Diren özgürlük

Okuyucu başlıkların sansasyonel içeriğinden dolayı, metne geçmeden olağanüstü bir durum yaşandığını hissetmektedir. Haber başlıklarından olaylar hakkında yanlış bir izlenim edinme olasılığı çok yüksektir.

04 Haziran- Binlerce yaralı var

09 Haziran-Meydanlar taşı

07 Haziran- Pala ve satırlarla halka saldırdılar

15 Haziran- 5 çocuğum aç

18 Haziran- Üst Başlık: Polis Gezi direnişçisinin başından aşağı bilinmeyen maddeli TOMA suyu dökmüş

Başlıklarda dönemin başbakanının dışında aktörlere vurgu yapılmamıştır. Genelleştirme yapılmış, aktörlerden çok Gezi Parkı eylemlerine ve eylem süresince gelişen olaylara yer verilmiştir. Ayrıca başlıklarda "Halk" vurgusu çokça yapılmış, Marksist düşüncede yer alan "süreçlerin bireylere mahkûm edilmemesi ve halka mal edilerek süreçle toplum arasında bir bağ kurulması" ilkesine bağlı kalınmıştır. Bununla beraber üst ve alt başlıklarda metnin özeti verilmeye çalışılmış, metinde ayrıntılar ara başlıklar halinde aktarılmıştır.

01 Haziran- Halk başkaldırdı

02 Haziran- Halkın zaferi

03 Haziran- Halkla çatışıyor (Dönemin Başbakanına atfen)

05 Haziran- Gençler ders veriyor

08 Haziran- Çapulcu dünya

17 Haziran- Halk baskıya ve zulme direniyor

19 Haziran- İşte dik duruş- Ara başlık: 'Duran Adam'ı dünya duydu

Eylemlerin geneli ve eylemler esnasında ölen eylemcilerle ilgili başlıklar göz önüne alındığında, eylemlerin şekil aldığı haziran ayı ve şiddetin dozunun arttığı temmuz ayında, ağırlıklı olarak polis şiddetine yer verilmiş, şiddeti kınayan eylem ve mesajlarla da söylem desteklenmiştir.

11 Haziran- Görüntüler ortaya koydu- Üst başlık: Polis Sarısülük'ü vurmuş

14 Haziran- Hedef alındım- Üst başlık: Polisin gaz bombasıyla gözünü kaybeden temizlik işçisi anlattı

12 Haziran- Vahşete döndü- Üst başlık: Kirli senaryolarla eyleme müdahale edildi. On binlerin üzerine gaz sıkıldı.

b. Haber Girişi (Spotlar ve Haberin İlk Paragrafı)

Haberin giriş bölümünde ve olayların özetinde, ana olay, ana tema ve gazetecinin yaklaşımının verilmesi beklenmektedir.

Cumhuriyet gazetesi sadece üst ve ara başlıklara ağırlık vermiş, spot kullanmamıştır. Bu durumda haber metninin ilk paragrafı alınmalıdır. Haber tek paragraftan oluşuyorsa ilk cümle haber girişi olarak alınabilir (Özer, 2011: 85). Konuyla ilgili ele alınan haber aralığı geniş olduğundan genel bir izlenim oluşturmak amacıyla genelleme yapmak yerinde olacaktır.

Haziran ve temmuz aylarında verilen 239 haber girişiyile ilgili ana başlıklar şöyle oluşturulabilir:

1. Birçok haberin girişinde, eylemcilerin masum gerekçelerle gösteri yaparken polis şiddetine maruz kaldığına değinerek, olaylara katılanları haklı gösterme yoluna gidilmiştir. Polisin şiddetine sebep olarak iktidar tarafından yönlendirilmesi ve şiddeti önlemeye dair bir tepki vermemesi gösterilmektedir.

“01 Haziran- Gezi Parkı'nda ağaçlar kesilmesin diye dört gündür demokratik tepkisini gösteren yurttaşa iktidarın polis eliyle müdahalesi çok sert oldu.”

2. Haber girişlerinde iktidarı halk düşmanı olarak gösteren ifadeler yer verilmiştir.

“04 Haziran- Erdoğan halk hareketini hala aşırı uçlar olarak nitelerken akşamki eylemler için "Tencere tava hep aynı hava" dedi.”

3. Bazı haber girişlerinde Taksim'de eylemin ana amacını vurgu yapan ifadeler kullanılmıştır.

“05 Haziran- Küçük bir direnişin baskılara, yasaklara 'dur demek' için halk hareketine dönüşmesi hem iktidarın hem muhalefetin kendini sorgulamasını sağladı.”

4. Haberlerin girişleri incelendiğinde eylemleri provoke eden aktör olarak dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan gösterilmiştir. Erdoğan'ın eylemlerle ilgili açıklamalarına sık sık yer veren gazete, “birkaç tane çapulcudan izin alacak değilim, dışarıdan manipüle ediliyorlar, eylemlere derhal son verin” vs. gibi eylemcilerle ilgili yorumlarını ve eylemlere karşı genel tutumunu sıkça haberlerine taşımıştır.

5. Haber girişlerinde polis şiddetine maruz kalanların ifadelerine yer verilmiş ve polisin eylemcilere olan olumsuz davranışları, eylemcileri yaralama yöntemleri, palalı saldırganlara yardım etmesi, gözaltına alınanların iddiaları gibi ithamlarda bulunulmuştur. 12 Haziran'da ise polis vahşet sergileyen taraf olarak nitelendirilmiştir.

6.Eylemleri halk hareketi olarak gösteren gazetede, ülke genelinde bir devrimin gerçekleştirilmek istendiği imajını destekler yayınlar mevcuttur. Örneğin; “13 Haziran: Demokrasi için ayağa kalktılar,” “17 Haziran: Halk baskı ve zulme direniyor vs.”

7. Eylemlerde ölen göstericilerin polis şiddeti sonucu öldüğüne dair hazırlanan haberlerde ölümlerin sebebine dair bilgiler de aktarılmış, adli tıp raporlarından alıntılara sıkça yer verilmiştir.

8. Haberlerde eylemlere katılanlar, 'yüz binlerce kişi katıldı', 'halk sokağa döküldü', 'her kesimden yüz binlerce yurttaş kendi iradeleriyle', 'tüm yurttaşlarla beraber sahip çıkacağız' gibi ifadelerle hem olduğundan çok fazla gösterilmiş hem de belirli kesimlerin katılımının fazla olduğu bilinen eylemlerin, diğer ülkelerdeki gibi birer halk devrimine dönüşmesine ön ayak olma kaygısı hissettirilmiştir.

9. Eylemlerde kullanılan şiddeti kınayan ve eylemleri destekleyen açıklamalara sıkça yer verilmiş, 'Avrupa Parlamentosu Erdoğan'ı sert dille eleştirdi', 'Ankara ile Avrupa Parlamentosu arasındaki direnişçilere uygulanan orantısız şiddet nedeniyle...' gibi ifadelerin yer aldığı haberlerde ayrıca gelen tepkilere karşı Erdoğan'ın açıklamalarına da yer verilmiştir.

c. Fotoğraf

Fotoğraflarda eylemlere katılım sayısını çok gösteren resimlere, polis şiddetinden dolayı yaralanan eylemcilere ve siyasi aktörlerin resimlerine sıkça yer verilmiştir. Fotoğraflarda sendika bayrakları, örgüt bayrakları gibi ideolojik unsurlara değinilmekle beraber eylemcilerin demografik yapısını vurgulayan fotoğraflara da yer verilmiştir. Ağırlıklı gençlerin katılımının vurgulandığı fotoğraflarda, '7'den 77'ye katılım' söylemini güçlendirmek için buset içerisindeki bebekten bayrak sallayan yaşlı insanlara kadar birçok göstericiye yer verilmiştir.

Polis şiddetini gösteren fotoğraflarda ise çoğunlukla üniformalı resmi ve sivil polisler yer verilmiştir. Bunun bir sebebi, üniformanın insanlar üzerinde oluşturduğu tedirginlik ve çekingenliğe vurgu yapmak ve yine de üniformadan çekinmeden eylemlere devam edildiği vurgusu olabilir. Diğer bir sebebi de devleti temsilen giyilen üniforma aracılığıyla eylemlere müdahalenin devlet eliyle yürütüldüğü mesajı vermek istenmiştir.

2.Şematik Yapı

Şematik kısımda ise, haberde sunulan olayların giriş, gelişme, sonuç ve bağlam ilişkisi incelenmiş, habere taraf olan kesimlerin yorumları ve değerlendirmelerine yer verilmiştir.

a. Durum (Ana Olayların Sunumu, Sonuçlar, Ardalan ve Bağlam Bilgisi)

Gazetede eylemlerin neden çıktığına dair haberlere az yer verilmekle beraber eylemlerin süreci ile ilgili duruma daha çok yer verilmiştir. Ana olay ağırlıklı olarak başlıklar ve resimler aracılığıyla aktarılmıştır. Ana olay Taksim'e AVM yapılma kararının alınması ve Gezi Parkının yayalaştırılması yoluyla ağaçların kesilmesinden kaynaklanmaktadır. Fakat eylemler, zamanla çevre koruma misyonundan çıkarak şiddet eylemlerine dönüşmüş ve Türkiye geneline yayılmıştır.

Haberlerde olayların sunumu yapılırken iki faktör öne çıkarılmıştır: 'polis şiddeti' ve 'Recep Tayyip Erdoğan ve Erdoğan'ın yaptığı açıklamalar'. Polis 'Toma, Biber Gazı ve cop kullanma' ifadeleri ile özdeşleşirken, polis şiddeti ' Polis milis oldu', 'Destan dehşet oldu' gibi polisi suç makinesi gibi gösteren ifadelere yer verilirken Erdoğan ile ilgili ifadelerde 'Erdoğan'dan gözdağı', ' Halkla çatışıyor', 'Tek o anlamadı' gibi ifadelerle halktan kopuk ve halka karşı bir başbakan imajı verilmiştir.

Olayların sonucunda ise verilmek istenen mesajlar şu şekil özetlenebilir:

1. Eylemler barışçıl ve haklı gerekçelerle düzenlenmiştir. Eylemciler masumdur. Devlet ve devleti temsilen meydana bulunan güçler ise halkın iradesini yok sayarak halka şiddet uygulamıştır.
2. İktidar halktan kopuktur ve halkın taleplerini hiçe saymaktadır.
3. Başbakan'ın söylemleri halkı ve polisi kışkırtmaktadır.
4. Apolitik dönem bitmiştir ve gençler fikirlerini birçok yöntem kullanarak iletmekten çekinmemektedir.

Olaylarda ardalan ve bağlam yönünden bilgilendirme, eyleme destek mahiyetinde verilmiş ve iktidar açısından ele alınan bir tutum hiçbir haberde verilmemiştir. İktidardan eylemlerle ilgili yapılan açıklamalar, haberi hazırlayan muhabirin ideolojik görüşünü yansıtacak şekilde aktarılmış ve eylemlerin hükümet ile olan bağlamı dar çerçeveye hapsedilmiştir. Eylemlerde polisin şiddet göstermesi nedensiz gösterilmekte ve eylemlerin barışçıl olmaktan çıkmasının en büyük sebebi olarak polis gösterilmiştir. Fakat eylemlerin çıkış noktası her ne kadar çevre kaygısı olsa da eylemlere katılan marjinal göstericilerin tutumlarına hiç yer verilmemiştir. Polisin eylemlerdeki müdahalesinin tamamı keyfi ve iktidar güdümlü gösterilmiştir.

Eylemlere destek veren kesimlere sıkça yer veren gazete, eylemlerle ilgili eleştiri getiren yorum ve haberleri dışarıda bırakmıştır.

b. Yorum (Haber kaynakları ve olay taraflarının olaya getirdiği yorumlar)

Haber kaynakları olarak resmi kurum ve kuruluşlar, yetkili kişiler ve olaylarla ilgili görgü şahitlerinin görüşlerine başvurmak, haberin inandırıcılığını arttırması açısından önemlidir. Ancak gazete, haber kaynağı olarak muhabir kullanmayı tercih etmiştir. Olayların karşı tarafında ise ağırlıklı olarak Başbakanın söylemlerine yer verilmiştir. Ancak Başbakanın söylemleri, gazetenin ideolojik görüşü çerçevesinde verilerek belli başlıklar ön plana çıkarılmıştır.

Muhabir haberi hazırlarken görüşlerini desteklemek için bir takım uzman ve siyasetçi görüşüne (07 Haziran- Prof. Dr. Daron Acemoğlu, 'AKP'li şahinler bölüyor') başvurmuştur.

Eylemlerle ilgili muhabirler tarafından verilen haberler, ağırlıklı olarak polis şiddeti, şiddet gören ve öldürülen eylemciler, şiddete karşı dünyadan ve Türkiye'den gelen tepkiler, eyleme katılan gençlerin profili üzerine kurulmakla beraber ideolojik tutumun alenen sergilenmesi sonucu bilinen haber anlayışının çok dışında yorum ağırlıklı bir haber aktarımı ile karşılaşılmıştır.

B. Mikro Yapı

Semantik ve dil bilgisi kurallarının daha ön planda olduğu mikro yapı kısmında, haberler parçalar halinde değerlendirilmiş, cümle yapıları, haber kurgusunda nedensel,

referansal, işlevsel yönleri, sözcük seçim tercihleri ve retorik anlayışı irdelenmeye çalışılmıştır.

1. Cümle Yapıları

Haberlerin geneline bakıldığında cümlelerin, basit, anlaşılır ve her iki tarafa vurgu yapan aktif cümlelerle kurulduğu anlaşılmakla beraber özellikle karşı taraf ile ilgili iddialarda pasif cümle yapılarına rastlanmaktadır. Eylemleri destekleyen haberlerin çokluğu dikkate alındığında, birçok haberde özne olarak 'Halk'ın kullanıldığı görülür. Bu durumdan eylemlerdeki kararlılık ve isteğin yanı sıra halk desteğini arkaya alarak muhalif olunan unsurlara karşı bir zafer umulduğu ve bireylerden çok toplumsal katılımından dolayı çoğunluk olarak gösterilip, gözdağı vermek isteme gibi bir sonuç çıkarılabilir.

Ayrıca şiddet gören ve ölen eylemcilerin isimlerine de yer verilmiş, bundan yola çıkarak eylemlerin haklılığının ispatı ve eylemlerin masumluluğu bir kez daha ispatlanmaya çalışılmış izlenimi edinilebilir.

10 Haziran-Çapulcular Sel oldu

20 Haziran-Halk direnişini durarak sürdürüyor, parklarda geleceğini tartışıyor

31 Haziran-İşte Ali'nin katilleri

Eylem karşıtı unsurlar ve şiddet olaylarının aktarımında ise öznel ifadelerin yanı sıra eylemcilere uygulanan şiddet iddiaları, adli süreç ve kişisel yorumlar dikkate alınarak pasif cümle yapısı içerisinde verilmiştir.

11 Haziran- Anlamadın dilimizi- öznel ifade

16 Haziran- Erdoğan "boşalttınız boşalttınız" dedi. Çoluk çocuk demeden geziye saldırı başladı.

21 Haziran- Gözaltına alınanlara zorla AKP mitingi izletiliyor, eylemci sanatçılardan savunma isteniyor.

2. Haberde Nedensel, İşlevsel ve Referansal İlişki

Haber içeriklerinin çoğunda nedensel ilişki içerisinde olaylara yer verilmiştir. Bazı haberlerde ise başlıkla bağlantılı olarak haberin aktarımına devam edilmiş, bazı haberler ise kişi ve kurumlar tarafından yapılan açıklamalar çerçevesinde gelişmiştir. Nedensel ilişki taşıyan haberlerden birkaçı şu şekildedir:

22 Haziran- Baskılara ve Tek Adam'a 'dur' demek için gerçekleştirilen halk eylemlerini küçümseyen Erdoğan yine ağır ifadeler kullanarak.....

11 Haziran- Direnişe destek veren TMMOB'nin yetkileri gece yarısı operasyonu ile tırpanlandı.

Haber içeriklerinde işlevsel ilişki iç sayfalarda devam eden haberler yoluyla verildiği gibi, başlıkla bağlantılı şekilde de verilebilmektedir. Haberlerin ara başlıklarında yer yer birbirinden bağımsız haberlere yer verildiğinden işlevsel ilişki bozulabilmektedir.

14 Temmuz-1. Cümle: Ankara Emniyeti'nin, Ethem Sarısülük'ün öldürülmesine ilişkin şüpheli polis Şahbaz'ın lehine rapor hazırlattığı ortaya çıktı. Devam cümlesi: Emniyet polise atılan 37 taşı tek tek sayarak numaralandırdı.

Referansal ilişkide ise öne çıkan kavramlar, eylemler, barışçıl protestolar, polis şiddeti sonucu yaralanan eylemciler ve Erdoğan'ın söylemleri olmuştur. Referansal ilişki açısından, “Erdoğan’dan gözdağı”, “İşkence sokağa taşı”, “Gezi eyleminde Ethem

Sarisülük'ü başından vuran polis...”, “Gezi Parkı'nda ağaçlar kesilmesin diye dört gündür demokratik tepkisini gösteren yurttaşın iktidarın polis eliyle müdahalesi...” gibi ifadeler, eylemlerin şiddet yönünün daha görünür olduğunu göstermektedir.

3. Sözcük Seçimleri

Olayların aktarımında en fazla kullanılan sözcükler 'Halk', 'Yurttaşlar', 'Polis Şiddeti', 'Erdoğan', 'Gezi Eylemleri', 'eylemcilere müdahale eden Polis', 'Gezi Şehitleri' gibi betimleyici sözcüklerdir.

4. Haber Retoriği (Fotoğraf, İnandırıcı Bilgiler, Görgü Tanıklarının ifadeleri)

Çoğu haber muhabirler tarafından yapıldığından haberler çoğunlukla fotoğraflarla desteklenmiştir. Eylemlerin gerçekleştiği mekân isimleri (İstanbul TEM Otoyolu, Ankara Kızılay), Adli Tıp Raporları, Olayları bizzat yaşayan göstericilerin açıklamaları, Uzman görüşleri (Prof. Dr. Ayşe Saktanber) destekleyici unsurlar olarak kullanılmıştır.

2.2.2. Sabah Gazetesi

İktidara yakın yayınlar yapması nedeniyle seçilen Sabah gazetesinde yer alan haberler de aynı şekilde eleştirel söylem analizi metodu yoluyla, iki aşamalı incelenmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

A. Makro Yapı

Sabah gazetesinde de aynı şekilde haberler genel çerçevede değerlendirilmiş ve tematik ve şematik yapıları yorumlanmaya çalışılmıştır.

1. Tematik Yapı

Tematik yapı aşamasında haber başlık seçimleri, haber girişinde kullanılan spot ve paragraf yapısı ile haberle ilintili seçilen fotoğrafların analizi yapılmaya çalışılmıştır.

a. Haber Başlıkları

Hükümete yakınlığıyla tanınan Sabah gazetesinin Gezi Parkı eylemleriyle ilgili haber başlıkları incelendiğinde, haberlerin haziran ayında yoğunluk kazandığı ve temmuz ayında tam tersi bir şekilde haberlerin azaldığı görülmektedir.

Gezi Parkı eylemleriyle ilgili gazetenin tutumuna bakıldığında itidal çağrılar göze çarpmaktadır. Sabah gazetesi, Cumhuriyet gazetesinin başbakanla ilgili eleştirel haberlerinin tersine haberlerinin çoğunu başbakanın eylemcilere karşı uzlaşılı ve ılımlı yaklaşım sergileyen tutumuyla beraber eylemlerin arkasında başka niyet ve amaçların var olduğunu söylediği haberlere yoğunlaştırmıştır.

03 Haziran- Gerideki on yıl yarının teminatı

07 Haziran- Demokratik Talebe can feda

08 Haziran- Çevreci kardeşler gelin konuşalım

12 Haziran- Kimsenin yanına kar kalmayacak

13 Haziran- Ayrışmaya asla izin vermeyiz

16 Haziran- İhanet çetesi var

Eylemlere karşı itidalli bir yaklaşım sergileme çabasında olan gazetenin haber başlıklarında, polisin gaz kullanımına da değinilmiştir. Gaz kullanımını ‘gaz kesildi sis dağıldı’ başlığıyla veren gazete, Başbakan Erdoğan’ın ‘Gaz işinde yanlışlık var’ yorumu ile söylemini kuvvetlendirmiştir. Genel olarak ılımlı mesajlar veren gazete, şiddet gösteren eylemciler ve provokatif eylemlerde bulunan kişiler dışında kalan eylemcileri eleştirmemiştir.

03 Haziran- Öfke gitti, zarar kaldı

11 Haziran- İşte o ilanı veren adam

14 Haziran- Gezide çadırları yakacaklardı

Eylemlerde polis şiddetine hemen hem hiç değinmemekle beraber eylemciler tarafından yapılan şiddet olaylarına değinen gazete, bu noktada taraflı olduğunu göstermiştir.

16 Haziran- Üst Başlık-Polis kimsenin can güvenliğini tehlikeye atmadan parkı boşalttı

Haber başlıklarından yola çıkarak yapılan bir tespitle iktidarın olayları yumuşatma ve uzlaşma arayışı içeren mesajlarını vermesi ve tarafların buluşmasıdır.

04 Haziran- Mesaj alındı sağduyu vakti

06 Haziran- Platformun talebi arttı

14 Haziran- İstanbul halkı ne diyorsa o

09 Haziran- Demokratik tepkiden rahatsızlık duymayız

Muhalefetten gelen yorumlar arasında seçme yapan gazete, her iki muhalefet lideri ile beraber eylemlerde aktif rol alan BDP milletvekillerinin sağduyu ve galeyana gelmeme mesajlarını içeren yorumlarına atıfta bulunmuştur.

05 Haziran- Hepimiz ders almalıyız -Kemal Kılıçdaroğlu-

05 Haziran- Gaz yeseniz de gaza gelmeyin -Devlet Bahçeli-

b. Haber Girişi (Spotlar ve Haberin ilk paragrafı)

Gazetede az sayıda spot içerikli haberlere yer verilmekle beraber değerlendirme ağırlıklı olarak haberlerin ilk paragrafından yola çıkılarak yapılmıştır. Haberlerin girişlerine bakıldığında gerek başbakan tarafından gerek diğer yetkililer tarafından yapılan açıklamaların çoğunun ilk ağızdan aktarıldığı görülmektedir.

07 Haziran- “Ağaçların sökülmemesi talebini samimi olarak yapanlar dışında, istismar edenleri ayırtırmak durumundayız -Başbakan-“

Eylemlerin ekonomik açıdan verdiği zarara değinilen haberlerin girişinde, kamuya verilen hasarlara yer verilmiştir. Başbakanın ekonomik boykot çağrılarını esnaf üzerinden değerlendirdiği ve ağır söylemlerde bulunduğu haberde, yorum spotta ikinci ağızdan duyurulmuş ve ilk ağızdan metin içerisinde aktarılmıştır.

24 Temmuz- “Başbakan gezi olayları sırasında yapılan ‘6 ay tüketmeyelim ekonomiyi durduralım’ çağrısına yanıt verdi.”

Gezi parkı eylemlerinin ele alındığı günlerin hemen hemen hepsinde başbakanın söylemlerine sıkça yer verildiği görülmekle beraber, haberlerin girişine bakıldığında genel olarak gezi parkı eylemlerinin sosyal, toplumsal yönünden çok siyasi ve çok uluslu bir yapının söz konusu olduğu Başbakanın ağızından verilmiştir.

12 Haziran. “Bu eylemler bazı sermaye grupları, faiz lobileri, bazı medya grupları tarafından çok açık şekilde kullanıldı.”

c. Fotoğraf

Haberlerde kullanılan fotoğrafların genelinde Başbakan ön plana çıkarılmıştır. Resimlerde Başbakanın genellikle miting ya da toplantılarda konuşurken çekilen

resimlerine yer verilmiştir. Bazı fotoğraflarda başbakan, tebessüm ederken bazı fotoğraflarda ise ciddi duruşunun verilmesi gözden kaçmamıştır. Ağırlıklı olarak Başbakanın resminin görsel propaganda mahiyetinde kullanılmasının ardında olayın siyasi açıdan ciddiyetinin vurgulanması olabileceği gibi karşıt kesimler üzerinde tedirginlik yaratma isteği de söz konusu olabilir.

2. Şematik Yapı

Şematik yapı çerçevesinde haberin olaya yaklaşımı, sebep-sonuç ilişkisi ve haberlere taraf olan kişilerin yorumları ve kaynak değerlendirilmeleri analiz edilmeye çalışılmıştır.

a. Durum (Ana Olayların Sunumu, Sonuçlar, Ardalan ve Bağlam Bilgisi)

Gazetede olayların çıkış noktası olan ağaç kesimi, AVM yapımı gibi unsurlara neredeyse hiç yer verilmemiştir. Haberlerde ana olay olarak doğrudan eylemler verilmiş, eylemlerin bitmesi için uzlaşma sağlama, eylemlerin verdiği zararlar ve tazmini, eylem temsilcileri ve sanatçılarla eylemlerin bitirilmesine dair toplantılar ve başbakanın gerek eylemler hakkında gerekse de eylemlere destek veren odak ve kurumlar hakkında yaptığı konuşmalarla ana olayın süreçleri detaylandırılmıştır.

Ana olayın sunumu ile ilgili metinler kısa tutulmuş, başlıklar ve resimlerle bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır. Çok tartışılan polis şiddetinin sadece 'Gaz kesildi, sis dağıldı' başlığıyla verilen haberin dışında doğrudan yer bulmaması ve ikinci ağızdan tek cümle ile bir iki haberde yer alması ise dikkat çekmiştir.

Haberlerde eylemler ile varılmak istenen sonuç ise şöyle aktarılabilir:

1. Asıl amacı dışında yapılan ve şiddet kullanılan eylemlerin samimiyetine inanılmamaktadır ve birtakım çevrelere hizmet ettiğinden şüphe duyulmamaktadır - Başbakanın sermaye çevreleri, faiz lobileri suçlaması-
2. Haberlerde 'eylemler hoşgörü ve düşüncelere saygı çerçevesinde sona erdirilebilir' teması sıkça işlenmiştir.
3. Haberlerde 'uzlaşma yolu her zaman açık tutulmalı ve çıkar elde etmek isteyen çevreler engellenmeli' mesajı iktidar söylemi üzerinden sıkça işlenmiştir.

Olaylarda ardalan (arka plan) ve bağlam yönünden bilgilendirme, siyasi söylemler üzerinden verilmiştir. Protestoların çıkış nedeni ve protestolar esnasında yaşanan şiddet olaylarının ardalan ve bağlam ilişkisi zayıf tutulmuştur. Eylemler, iktidarın bakış açısından verilmiş ve sıklıkla bu söylemler üzerinden uzlaşma mesajı verilerek bir olaylar zinciri kurulmaya çalışılmış, karşı tarafla ilgili bağlam yönü toplantılarla -platformun talebi arttı gibi -sınırlı kalmıştır.

b. Yorum (Haber Kaynakları ve Olay Taraflarının Olaya Getirdiği Yorumlar)

Gazete, haberlerinde muhabirlerini kaynak göstermekle beraber ağırlıklı olarak siyasi aktörleri kullanmayı tercih etmiştir. Haber kaynakları olarak belirtilen siyasi aktörlerin söylemi, eylemlerin temelinde yatan sebepleri ortaya çıkarmayı hedefleyen muhabirler için inandırıcılık açısından önem taşımaktadır. Karşıt taraflardan hiç yorum vermemesi ve sadece hükümet yetkililerinden gelen yorumları aktarması ise, gazetenin siyasi görüşünü ortaya koyması açısından önemlidir. Gazetelerin taşınması gereken siyasi partilere eşit mesafe kuralının önemli ölçüde ihlaline bir örnek olarak verilebilir.

Siyasi yorum dışında verilen tek yorum ise; eylemlere destek vermeyen sanatçıların bazı çevreler tarafından dışlanmasına dair sanatçıların verdiği demeçlerin aktarıldığı haberdır.

Eylemlerle ilgili muhabirler tarafından verilen haberler ise; ağırlıklı olarak eylemcilerin gerçekleştirdiği şiddet olayları ve itidal çağrılarıyla ilgilidir.

2. Mikro Yapı

Bu bölümde haberi oluşturan kısımların analizi söz konusudur. Cümle yapıları, nedensellik durumları, retorik kullanımı gibi haberi tamamlayan yapıların semantik ve yapısal ilişkisi daha kısmi olarak incelenmektedir.

1. Cümle Yapıları

Haberlerin geneline bakıldığında cümlelerin, basit, anlaşılır ve birebir verildiğinden aktif olduğu anlaşılmaktadır. Hemen hemen hiçbir haberde pasif cümle kullanılmaması dikkat çekerken, bunun sebebinin büyük ihtimal karşı tarafla ilgili haber sayısının çok düşük olması ve birçok haberin ana öznesi olan Başbakanın ifadelerinin doğrudan verilmesi gösterilebilir.

Ayrıca uzlaşma ve itidal çağrılarının sürekli yapıldığı haberlerde, eylemlerin daha fazla ulusal krize sebep olmadan bitirilmesi ve hükümetin gösterilen aksine olumlu yaklaştığı izleniminin sağlanması hedeflenmiş olabilir.

04 Haziran- “Biz de millet de oyuna gelmeyiz”

08 Haziran- “Çevreci kardeşler gelin konuşalım”

2. Haberde Nedensel, İşlevsel ve Referansal İlişki

Gazetede yer alan haber içeriklerinin tamamına yakınında nedensel ilişkiye rastlanmamıştır. Yukarıdaki bölümlerde de izah edildiği üzere, olaylarla ilgili siyasilerin görüşleri ağırlıklı olarak haberleştirilmiş ve eylemin süreci yerine eylemin siyasi süreci ön plana çıkarılmıştır.

Haber içeriklerinde işlevsel ilişki boyutunda aranan birinci cümlenin devamının ikinci cümleyle desteklenmesi boyutu, çoğunlukla siyasi söylemler üzerinden gerçekleşmiştir.

18 Haziran- “Son olaylarda sadece içerideki, dışarıdaki dostlar değil, demokrasimiz ve ekonomimiz de sınavdan geçti. Dost görüntüsü altındaki bazıları, ne kadar samimiyezsiz olduklarını gösterdiler (Başbakan Erdoğan’ın konuşması).”

Referansal ilişkide hükümet unsurlarının açıklamaları eylemin diğer yönlerini örtmekte ve olayların başlangıç ve gelişme sürecini es geçerek ‘Eylemler Gezi Parkı ile ilgili değil ideolojik’, ‘olayları sandıktan galip çıkmayan muhalefet kışkırtıyor’, ‘herkesi sağduyulu olmaya ve kurallara uymaya çağırıyorum’, gibi ifadelerle farklı yönlerden eylemlerin ele alınması sağlanmaya çalışılmaktadır.

3. Sözcük Seçimleri

Olayların aktarımında en fazla kullanılan sözcükler 'uzlaşma', 'itidal', 'eylemciler ve talepleri', 'Başbakan Erdoğan', 'olayları kışkırtan gruplar' gibi sürecin durağan yönünü tasvir eden sözcüklerdir.

4. Haber Retoriği (Fotoğraf, İnanırcı Bilgiler, Görgü Tanıklarının ifadeleri)

Haber retoriğinin sağlanması adına çoğu haberin içeriği Başbakanın demeçleri üzerine kurulu olduğundan Başbakanın içerikle uyumlu resimleri kullanılmıştır. Eylemcilerle yapılan toplantılar, eylemlere mesafeli duran sanatçıların yaklaşımı, eylemlerin kötülenmeden uzlaşma yoluyla sona erdirilmesine yönelik yorumlar istenilen

amaç doğrultusunda ikna ve inandırma unsuru olarak kullanılmıştır. Eylemlerde vuku bulan olaylara fazla değinilmemiş ve tanık gösterme kaygısı güdülmemiştir.

Tartışma ve Sonuç

Derin ve çok faktörlü araştırma alanına sahip olan medya-siyaset ilişkisinin kapsamı ve etik açıdan değerlendirilmesi sorunlu ve müdahaleye açık bir konudur.

Söz konusu ilişkinin oluşumuna etki eden faktörlerin ve önceden belirlenmiş olan etik sorunsalının ortaya konmasına yönelik yapılan çalışmalarda elde edilen verilerin işlenmesi ve değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan şablon; medyanın ekonomik, sosyal ve siyasal birtakım sebeplerden dolayı asli görevi olan bilgilendirme fonksiyonunun geri planda kaldığı ve çok yönlü bir güç temsilcisi konumuna geldiği izlenimini ortaya koymaktadır. Medya ve siyasetin sistem yapısı altında şekillenen ilişkisi, toplumun tüm unsurlarını etkilediği gibi toplumsal ve kültürel değerleri de etkilemekte, zamanla medyanın insanlar için hazırladığı hayat, uygulamaya geçmektedir. Etik bu noktada medyanın balans sistemini kontrol ederek ve sınırlarını tayin etme görevini üstlenerek, insan-medya ilişkisini düzenleme görevini yerine getirmektedir.

Çalışmada ele alınan gazetelerin siyasi partilerin temsilcisi ve sözcüsü olma görevini üstlenmeleri, medyanın asıl fonksiyonunu fazlasıyla tartışmaya açmakla beraber ele alınan Gezi Parkı eylemlerinin siyasi düzleme fazlasıyla kaydırılması ve gazetelerin de buna aracı olması, medyanın siyasi etik anlayışının nasıl olması gerektiği sorununu tekrar gündeme taşımıştır. Analiz kısmında da yer aldığı üzere, gazetelerin protestoları ele alış tarzında etik sıkıntılarının olduğu görülmektedir. Haber kaynaklarının doğrulanmamış olması, sosyal medya üzerinden aktarılan haberler üzerinden haber içeriklerinin hazırlanmış olması, etik açıdan sıkıntılı birçok manşeti de beraberinde getirmektedir. Her iki gazetenin haber yapılarında, yorumların, haber yapılarının, haber retoriğinin aranılan etik değerler açısından muğlak kaldığını ifade etmek mümkündür. Zira protestoları destekleyen gazetenin iktidarı direk hedef alması ya da iktidarı destekleyen gazetenin siyasilerin yorumları üzerinden haberlerini yapmayı tercih etmesi, objektiflik ve olması gereken hakikat değerlerinin eksik kaldığını, tarafsızlık ilkesinin yerine getiremediğini göstermektedir.

Medyanın çok fonksiyonlu yapısı içerisinde bir düzen sağlamasında, dışarıdan birçok unsurun etkisinin olması, asıl görevi medyayı denetlemek ve düzenlemek olan etik yapının fonksiyonunu yerine getirmesine engel teşkil etmektedir. Etiğin engellenmesi ise toplumsal ve iletişim sahasındaki boşlukların büyümesine ve bunun sonucunda uygulamada problemlerin çıkmasına sebep olmaktadır. Bu durum ise zamanla toplum tarafından alışılan bir durum olarak kabullenildiğinden sorunların çözümlerinde gecikmelere yol açabilmektedir.

Bu ve buna benzer durumlardan yola çıkarak, medyanın sistemler ve toplumlarla olan ilişkisinde etik prensiplerin hayati bir fonksiyon taşıdığı bir kez daha anlaşılmaktadır. Etik aracılığıyla medyanın sahip olduğu bilgilendirme işlevi, yapılandırma işlevi, eğitme işlevi gibi toplumsal unsurlarının harekete geçirilmesi ve toplumun dinamik yönünün bu işlevlerle güçlendirmesi, iletişimin bir bütün halinde ve hayat sistemi olarak algılanmasında etkin rol oynayabilir.

Kaynakça

- Atatunç, C. (2006). Ahlak ve Etik Değerlerin Çağdaş Basına Yansımaları. *Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri ABD.*
- Banar, S. (2013). “Medya’da Temel Ayrımlar ve Etiğe İlişkin Değerler”, Medya ve Etik. A. Oğuz Ünlüer vd. (ed.). Eskişehir: *Anadolu Üniversitesi Yayınları.* 2-20.
- Belsey, A., Chadwick, R. (2011). *Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar.* İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Burkhardt, S. (2009). *Praktischer Journalismus.* München: Oldenbourg Wissenschaft Verlag.
- Cohen-Almagor, R. (2001). *Speech, media and ethics: The limits of free expression.* Springer.
- Curran, J. (2014). Medya ve Demokrasi: Yeniden Değer Biçme. Der. Süleyman İrvan (Ed.) *Medya Kültür Siyaset* içinde. Ankara: Ark Yayınları.
- Çebi, M.S. (2002). Günümüzde Siyasetin Medyada İnşası ve Sunumu Üzerine Bazı Dikkatler. *Gazi İletişim Dergisi, 2002, Yaz,/14.* 1-35.
- Damlapınar, Z. (2008). Medya ve Siyasette Güvenilirlik. Zülfükar Damlapınar (Ed.). *Medya ve Siyaset* içinde. Konya: Eğitim Kitapevi Yayınları. 147-207.
- Donges, P., Branahl, U. (2011). *Warum Medien wichtig sind: Funktionen in der Demokratie.* <http://www.bpb.de/izpb/7492/warum-medien-wichtig-sind-funktionen-in-der-demokratie?p=all> Yayın Tarihi: 08.06.2011, Erişim Tarihi: 26.06.2015
- Duran, R. (2005). Dünyada ve Türkiye’de Medya Etiği. Seveda Alankuş (ed.). *Medya, Etik ve Hukuk* içinde. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları. 109-129.
- Dursun, Ç. (2005). Haber ve Habercilik/ Gazetecilik Üzerine Düşünmek. Seveda Alankuş (ed.). *Gazetecilik ve Habercilik* içinde. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları. 63-83.
- Encabo, M. (2014). Gazetecilik Etiği ve Demokrasi. Medya. Süleyman İrvan (ed.). *Medya, Kültür, Siyaset* içinde. Ankara: Pharmakon Kitapevi. 347-361.
- Evers, H. (2010). Medya Etiği. Bülent Çaplı (Ed.). *Televizyon Haberciliğinde Etik* içinde. Ankara Üniversitesi, İLEF Yayınları. 45-59.
- Eyüpoğlu, E. (1999). İletişim, Siyaset, İktidar, Medya. Korkmaz Alemdar (Ed.). *Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar* içinde. İstanbul: Afa Yayıncılık. 43-55.
- Göker, G., Doğan, A., Demir, M. (2009). Basın ve Siyaset İlişkisi Kısacasında Haberde Tarafsızlık İlkesi. Mustafa Yağbasan (ed.). *Fırat Üniversitesi, I. Medya ve Etik Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde. 07-08 Ekim 2009. Elazığ. 233-249.
- Ganguin, S. (2004). Medienkritik-Kernkompetenz, unserer Mediengesellschaft, *Ludwigsburger Beiträge zur Medienpädagogik, Ausgabe/6, 2004, (Online Seite),* http://www.ph-ludwigsburg.de/fileadmin/subsites/1b-mpxx-t-01/user_files/Online-Magazin/Ausgabe6/Ganguin6.pdf, Erişim Tarihi:26/06/2015
- Güllüpunar H. (2011). Siyasal Sosyalleşme Sürecinde Medya Faktörü ve Siyasallaşan Medyanın Ergenekon Davasında Oluşturduğu Algı Farklılıkları, Gümüşhane

- Kamuoyu Önderleri Araştırmaları. Mustafa Yağbasan (ed.). *Fırat Üniversitesi, II. Medya ve Etik Sempozyumu* Bildiri Kitabı içinde. 13-15 Ekim 2011. Elazığ. 195-205
- İnal, A. (2010). Tarihsel Gelişimi İçinden Gazetecilik Etiğini Yeniden Düşünmek. Bülent Çaplı (ed.). *Televizyon Haberciliğinde Etik* içinde. Ankara Üniversitesi, İLEF Yayınları. 27-44.
- İrge, N. F. (2011). Medya ve Siyasal Toplumsallaşma-Demokrasi İlişkisi. *Fırat Üniversitesi, II. Medya ve Etik Sempozyumu* Bildiri Kitabı içinde. 13-15 Ekim 2011, Elazığ. 213-228.
- İrvan, S. (2005). Medya ve Etik. Sevda Alankuş (ed.). *Medya, Etik ve Hukuk* içinde. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları. 61-108,
- Lambeth, E. B.(1986). *Committed journalism: An ethic for the profession*, Indiana University Press.
- Pattyn, B. (2000). *Media Ethics, Opening Social Dialogue. European Ethics Network.* (Core Materials for the Development of Courses in Professional Ethics). Belgium: Peeters, Leuven.
- Pötzsch, H. (1995). *Die Deutsche Demokratie*, Opladen: Leske+Budrich Verlag.
- Röben, B. (2013). *Medien ethik und die "Anderen".* Multi perspektivitaet als Nee Schlüssel kompetenz. Wiesbaden: Springer Fachmedien.
- Schäfer, W., Mönter, C. (2013). *Politische Ethik, Philosophie, Theorie, Regeln.* Wiesbaden: Springer Fachmedien.
- Schicha, C. (2003). Medienethik und Medienqualität, *Zeitschrift für Kommunikationsökologie. 2.Auflage.* 44-53.
- Schicha, C. (2010). Philosophische Ethik. Christian Schicha (Ed.). *Handbuch Medienethik* içinde. Wiesbaden: Verlag für Sozialwissenschaften. 21-41.
- Van Dijk, T.A. (2001). Critical Discourse Analysis. D. Schiffrin, D. Tannen ve H. Hamilton (Ed.). *The Handbook of Discourse Analysis* içinde. Oxford: Blackwell Publisher. 352-372.
- Yüksel, C. (2010). *Siyasette Etik.* İstanbul: Büttek (Boğaziçi Üniversitesi Yayınları).